

Szellemi tulajdon-jogok és a cégek teljesítménye az Európai Unióban

Cégszintű elemző jelentés, 2021. február

Vezetői összefoglaló

Vezetői összefoglaló

Az Európai Unió Szellemi Tulajdoni Hivatala (EUIPO) részét képező, szellemi tulajdoni jogsértések európai megfigyelőközpontjának egyik feladata, hogy tényeken alapuló adatokat szolgáltatson a szellemi tulajdonnak az Európai Unió (EU) gazdaságára gyakorolt hatásáról, abban betöltött szerepéről és közmegítéléséről. E célkitűzés megvalósítása érdekében a megfigyelőközpont társadalmi-gazdasági tanulmányi programot folytat.

Az Európai Szabadalmi Hivatal (ESZH) a 2023-ra szóló stratégiai tervében szintén prioritásként kezeli a gazdasági tanulmányok elkészítését, hogy eleget tegyen az érdekelt feleknek az európai szabadalmi rendszer hatásának és fejlődésének jobb megismerésével kapcsolatos növekvő elvárásainak.

A két hivatal 2013-ban közös tanulmányt adott ki, amelyben értékelték a szellemitulajdon-jogok különféle típusait fokozott mértékben felhasználó ágazatoknak az EU gazdaságának egészére és az egyes uniós tagállamok gazdaságára gyakorolt együttes hatását. A tanulmányt 2016-ban, majd 2019-ben ismét frissítették. A 2019-es kiadás fontosabb megállapításai között szerepelt, hogy a szellemitulajdon-jogokat átlagon felüli mértékben hasznosító ágazatok a foglalkoztatás 29%-át és a GDP 45%-át adják az EU-ban, és az előző, 2016-os tanulmány óta emelkedtek ezek az arányok.

A mostani jelentés olyan nyomon követő tanulmány, amely egy 127°000-nél is több európai cégből álló, nagyméretű reprezentatív minta elemzésével behatóbban vizsgálja a szellemitulajdon-jogok szerepét annak érdekében, hogy összevesse a szellemitulajdon-jogokkal rendelkező cégek teljesítményét azokéval, amelyek ilyen jogokkal nem rendelkeznek. Az EUIPO (akkori nevén a BPHH) 2015-ben hasonló tanulmányt jelentetett meg, amelyben rámutatott arra, hogy a szellemitulajdon-jogokkal rendelkező vállalatoknak magasabb az egy munkavállalóra jutó bevétele, és magasabb béreket is fizetnek, mint az ilyen jogokkal nem rendelkező vállalatok. Az ESZH/EUIPO mostani közös tanulmánya az EUIPO 2015. évi tanulmányának frissítése, továbbfejlesztett adatokkal és módszerekkel. A korábbi, 12 tagállam adatain alapuló tanulmánnyal ellentétben az új tanulmányban mind a 27 tagállam és az Egyesült Királyság vállalkozásainak adatai is szerepelnek.¹

A tanulmány a **szabadalmakra, védjegyekre és formatervezési mintákra** (vagy a három bármely kombinációjára) terjed ki. Bár az ágazati szintű tanulmányok a szerzői jogokra, a növényfajta-oltalmakra és a földrajzi jelzésekre is kiterjedtek, azok jellegüknél fogva nem szerepelnek e jelentésben.² A jelen tanulmány viszont az európai és a nemzeti szellemitulajdon-jogokkal egyaránt foglalkozik, ami jelentősen bővíti az adatok körét, és teljes képet ad az egyes vállalatok szellemitulajdon-jogi portfóliójáról, európai és nemzeti szinten egyaránt.

Az egyes vállalatok szellemitulajdon-jogi portfóliójának adatait összevetették az ORBIS kereskedelmi adatbázis adataival. Ez az adatbázis több millió európai vállalkozás pénzügyi és egyéb adatait tartalmazza, amelyeket az uniós tagállamokban a cégbíróságokra benyújtott beadványokból és lététbe helyezett számviteli beszámolókból gyűjtene ki. A tanulmány a szabadalmak, védjegyek és/vagy formatervezési minták hivatalos jogosultjaiként nyilvántartásba vett vállalatokra vonatkozó pénzügyi és egyéb adatokat használja fel. Előfordulhat, hogy néhány, nagyobb cégcsoporthoz tartozó

¹ Az Egyesült Királyság 2020. január 31-én kilépett az EU-ból. A tanulmány azonban a 2007–2019 közötti időszakot vizsgálta, amely alatt az Egyesült Királyság még tagállam volt, így az egyesült királysági vállalatokra vonatkozó adatok is szerepelnek benne.

² A szerzői jogot nem mindig jegyzik be, a földrajzi jelzéseket pedig nem az egyes vállalatok jegyeztetik be, így e szellemitulajdon-jogok vállalati szintű jogosultságáról nem állnak rendelkezésre adatok. A növényfajta-oltalommal az EUIPO külön kutatási projektben foglalkozik.

vállalat nem hivatalos jogosultja a szellemi tulajdon-jognak (mivel a központ lehet a hivatalos jogosult), ettől azonban még használhatja a szellemi tulajdon-jogot a kereskedelmi tevékenységei során.

A vállalatok gazdasági teljesítményének mérése többféle módon történhet. Az adatállomány korlátai és a hasonló cégek összehasonlítására (a cégméret hatásának a statisztikai eredményekből való kiszűrésére) vonatkozó követelmény miatt a **cégek teljesítményének legfőbb mutatójaként az „egy munkavállalóra jutó bevétel”** került kiválasztásra.

Az adatkészlet úgy épült fel, hogy a minta reprezentatív legyen az EU-ban működő cégek normálpopulációjára nézve. Ez lehetővé teszi a szellemi tulajdon-joggal rendelkező vállalatok teljesítményének összehasonlítását az ilyen jogokkal nem rendelkező vállalatokéval, ügyelve eközben az olyan releváns tényezőkre, mint az ország, az ágazat vagy a vállalat mérete. Ismereteink szerint az adatkészlet terjedelme lényegesen meghaladja a jelenleg elérhető bármely más ilyen típusú adatkészletét, biztosítva ezzel, hogy a minta kellően nagyméretű ahhoz, hogy abból megbízható és reprezentatív következtetéseket lehessen levonni.

A tanulmány nem tartalmaz szakpolitikai ajánlásokat, mivel ezek kívül esnek a hatókörén. Ehelyett tényekkel szolgál, amelyeket a politikai döntéshozók felhasználhatnak a munkájuk során, és alapot ad ahhoz, hogy a szellemi tulajdon fogalmát jobban tudatosítani lehessen általában az európai polgároknak, különösen pedig a kkv-kban.

Módszertan

Az adatok elemzése kétféle módszertan felhasználásával történt.

Először **leíró statisztikákat** állítottak össze a szellemi tulajdon-jogokkal rendelkező és nem rendelkező cégek gazdasági jellemzői közötti eltérések szemléltetésére. Ezután megvizsgálták az eltérések statisztikai jelentőségét. Az elemzés eredményei a 4. fejezetben olvashatók.

Az 5. fejezet az adatok **ökonometriai elemzésének** eredményeit mutatja be. Lehetővé teszi a cégek szellemi tulajdon-jogokra való jogosultsága és gazdasági teljesítménye közötti kapcsolat mélyreható vizsgálatát. Bár az ok-okozati összefüggés a rendelkezésre álló adatokra figyelemmel a szó szoros értelmében véve nem bizonyítható, az ökonometriai elemzés lehetővé teszi a kutatók számára számos, a gazdasági teljesítményt befolyásoló további tényező hatásának korlátozását, és a szellemi tulajdon-jogokra való jogosultság és a cég teljesítménye közötti összefüggés „elkülönítését”. Az elemzés eredménye erőteljesen arra utal, hogy az egyes cégek szintjén szisztematikus, pozitív összefüggés van a szellemi tulajdon-jogokra való jogosultság és a gazdasági teljesítmény között.

Fő megállapítások

Az E1 táblázat összefoglalja a legfontosabb pénzügyi és céges változókat a mintában szereplő legutóbbi évekre nézve.

E1 táblázat: A kiválasztott változók átlagos értéke a szellemi tulajdon-jogokra való jogosultság szerinti bontásban, 2015–2018

		Munkavállalók létszáma	Egy munkavállalóra jutó bevétel (1 000 EUR/év)	Egy munkavállalóra jutó bér (1 000 EUR/év)
Szellemi tulajdon-jogokkal nem rendelkezők		5,1	148,6	29,8
Szellemi tulajdon-jogok jogosultjai	Az összes, szellemi tulajdon-jogokkal rendelkező cég	13,5	178,6	35,6
	%-ban mért eltérés a nem jogosultakhoz képest	163,8 %	20,2 %	19,3 %
	Szabadalmak jogosultjai	28,7	202,4	45,5
	%-ban mért eltérés a nem jogosultakhoz képest	460,1%	36,3%	52,6%
	Védjegyjogosultak	13,5	179,6	35,0
	%-ban mért eltérés a nem jogosultakhoz képest	164,3 %	20,9 %	17,4 %
	Formatervezési minták jogosultjai	29,1	196,3	38,7
	%-ban mért eltérés a nem jogosultakhoz képest	467,9 %	32,2 %	29,7 %

Megjegyzés: A szám adatok 127 199 cégről rendelkezésre álló megfigyeléseken alapulnak. Minden eltérés statisztikailag szignifikáns, ha eléri az 1%-ot. „Az összes, szellemi tulajdon-jogokkal rendelkező cég” csoportjának meghatározása: minden olyan cég, amely rendelkezik legalább egy szabadalommal, védjeggyel vagy formatervezési mintával, vagy ezek kombinációjával. A „Szabadalmak jogosultjai”, a „Védjegyjogosultak” és a „Formatervezési minták jogosultjai” csoportjának meghatározása: azok a cégek, amelyek az adott szellemi tulajdon-jogból legalább egyvel rendelkeznek. Mivel a három szellemi tulajdonhoz fűződő jog közül számos cég többféleképpen is rendelkezik, a különféle szellemi tulajdon-jogok jogosultjai között átfedés van.

Amint az E1 táblázatból látható, a szellemi tulajdon-joggal rendelkező cégek a munkavállalói létszámot tekintve rendszerint nagyobbak az ilyen jogokkal nem rendelkezőknél (átlagosan 13,5 munkavállaló, szemben az 5,1 munkavállalóval). Emiatt a gazdasági teljesítmény mérőszámai, például az árbevétel, a nyereség vagy a bérek egy munkavállalóra vetítve szerepelnek a jelentésben.

A szellemi tulajdon-joggal rendelkező cégek esetében az egy munkavállalóra jutó bevétel így átlagosan 20%-kal magasabb, mint a szellemi tulajdon-joggal nem rendelkezők esetében. Az egyes szellemi tulajdonjogokat tekintve a szellemi tulajdon-jogokkal rendelkező cégek átlagos teljesítménytöbblete 36% a szabadalmak, 21% a védjegyek és 32% a formatervezési minták esetében.

Az E1 táblázat egyben azt is mutatja, hogy a szellemi tulajdon-joggal rendelkező cégek átlagosan 19%-kal magasabb bért fizetnek, mint azok, amelyek nem rendelkeznek szellemi tulajdon-joggal. Ezen a téren a legerősebb hatást a szabadalmak jogosultjainál lehet megfigyelni (53%), ezt követik a formatervezési minták (30%) és a védjegyek (17%) jogosultjai. Mind az egy munkavállalóra jutó

bevételt, mind a kifizetett béreket tekintve megállapítható, hogy a cégek és munkavállalóik számára a szellemi tulajdon-jogok típusai közül a legnagyobb hasznot a szabadalmak hozzák, szemben a védjegyekkel és a formatervezési mintákkal. Ez egybeesik a szellemi tulajdon hozzájárulását ágazati szinten felmérő tanulmány (ESZH/EUIPO, 2019) eredményeivel is; az említett tanulmány a fokozott szellemi tulajdonjog-igényű iparágak uniós gazdasághoz való hozzájárulását vizsgálta a bruttó hazai termék, a foglalkoztatás, a bérek és a külkereskedelem tekintetében. Az említett tanulmányban szintén azt állapították meg, hogy a fokozott szabadalomigényű iparágakban a legmagasabb a bértöbblet.

Az E2 táblázat azt mutatja, hogy a fokozott szellemi tulajdonjog-igényű iparágak között első helyen áll az információ és kommunikáció: ebben az ágazatban a cégek 18%-a rendelkezik szellemi tulajdonjoggal; ezt követi a feldolgozóipar, ahol a vállalatok 14%-a minősül szellemi tulajdon-jog jogosultjának, majd pedig az egyéb szolgáltatás (14%). A szakmai szolgáltató cégek („szakmai, tudományos és műszaki tevékenység”) körében szintén viszonylag nagy az igény a szellemi tulajdon-jogok iránt (az ilyen vállalatok 13%-a rendelkezik szellemi tulajdon-joggal).

Mivel a mintában szereplő vállalatok túlnyomó többségét kkv-k alkotják (az európai cégek populációjához hasonlóan), a szellemi tulajdon-jogok jogosultjainak országok közti általános megoszlása hasonló a kkv-kra vonatkozó eredményekhez. Szellemi tulajdon-joggal legnagyobb valószínűséggel a máltai, portugál, ciprusi, németországi, ausztriai, spanyolországi, franciaországi, lengyelországi és egyesült királysági cégek rendelkeznek. A felsorolt országokban az összes kkv több mint 10%-a rendelkezik a három szellemi tulajdon-jog legalább egyikével.

E2 táblázat: Az első 10 NACE-kategória³ szellemi tulajdon-jogokra való jogosultság szempontjából

Nemzetgazdasági ág	Szellemi tulajdon-jogra való jogosultság (%)
J: Információ, kommunikáció	17,67
C: Feldolgozóipar	14,42
S: Egyéb szolgáltatás	14,4
M: Szakmai, tudományos, műszaki tevékenység	12,97
N: Adminisztratív és szolgáltatást támogató tevékenység	10,66
E: Vízellátás; szennyvíz gyűjtése, kezelése, hulladékgazdálkodás, szennyeződésmérséklés	9,6

³ Az 1970-ben létrehozott NACE („Nomenclature statistique des activités économiques dans la Communauté européenne”) a gazdasági tevékenységek Európai Bizottság által használt osztályozási rendszere. Jelenlegi jogalapját a gazdasági tevékenységek statisztikai osztályozása NACE Rev. 2. rendszerének létrehozásáról szóló, 2006. december 20-i 1893/2006/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet képezi.

G: Kereskedelem, gépjárműjavítás	8,95
D: Villamosenergia-, gáz-, gőzellátás, légkondicionálás	5,9
L: Ingatlanügyletek	5,75
I: Szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás	5,51

Megjegyzés: A táblázat a szellemi tulajdon-jogokra jogosultak arányát mutatja be az egyes nemzetgazdasági ágakat képviselő cégek teljes populációjában. Csak azok a nemzetgazdasági ágak szerepelnek a táblázatban, amelyeket a mintában 100 vagy több cég képvisel.

Az 5. fejezetben ismertetett ökonometriai elemzés lehetővé teszi a szellemi tulajdon-jogokra való jogosultság hatásának különválasztását olyan egyéb tényezőktől, mint például a cég mérete, az ország vagy az ágazat, amelyben a cég működik. Az alábbi E3 táblázatban összefoglalt eredmények megerősítik a szellemi tulajdon-jogokra való jogosultság és a gazdasági teljesítmény közötti pozitív összefüggést azzal, hogy az egy munkavállalóra jutó bevétel 55%-kal magasabb a szellemi tulajdon-joggal rendelkezők körében, mint az azzal nem rendelkezőknél. Ez tekinthető e tanulmány egyik központi eredményének.

Emellett az elemzésből kiderül, hogy ez az összefüggés különösen hangsúlyos a kis- és középvállalkozások (kkv-k) esetében.⁴ A szellemi tulajdon-jogokkal rendelkező kkv-knál 68%-kal magasabb az egy munkavállalóra jutó bevétel, mint a szellemi tulajdon-jogokkal egyáltalán nem rendelkező kkv-knál. Így tehát, miközben az európai kkv-k többsége nem rendelkezik szellemi tulajdon-jogokkal, az ezekkel rendelkezőknél lényegesen magasabb az egy munkavállalóra jutó bevétel. A nagyvállalatok esetében az egy munkavállalóra jutó bevétel 18%-kal magasabb a szellemi tulajdon-jogosultjainál, mint az azzal nem rendelkezőknél. Ebben az esetben az elemzés azt mutatja, hogy tíz európai nagyvállalat közül majdnem hat rendelkezik szellemi tulajdon-jogokkal, de az egy munkavállalóra jutó magasabb bevétellel való összefüggés kevésbé hangsúlyos, mint a kkv-k esetében.

E3 táblázat: Az ökonometriai elemzés főbb eredményei

	A szellemi tulajdon-jogokkal rendelkező és nem rendelkező vállalatok közötti eltérés az egy munkavállalóra jutó bevételt tekintve
Nagyvállalatok	+18 %
Kkv-k	+68 %
Összesen	+55 %

Megjegyzés: Összesen 120 983 vállalat megfigyelése alapján. Az eltérések 99%-os konfidenciaszinten statisztikailag szignifikánsak.

Az 5. fejezetben található ökonometriai elemzés azt mutatja továbbá, hogy a cég teljesítményének növekedése a szellemi tulajdon-jogok fajtájától és kombinációjától is függ. Az egy munkavállalóra jutó bevétel legnagyobb növekedését a védjeggyel és formatervezési mintával egyszerre rendelkező, illetve a szabadalommal, védjeggyel és formatervezési mintával egyaránt rendelkező cégeknél lehetett megfigyelni, 63%-os, illetve 60%-os eredménytöbblet formájában. A csak szabadalommal rendelkezők egy munkavállalóra jutó bevétele 43%-kal, a csak védjeggyel rendelkezőké 56%-kal, a

⁴ A kis- és középvállalkozások fogalom meghatározásáról szóló, 2003. május 6-i bizottsági ajánlás (2003/361/EK) mellékletének 2. cikke szerint kis- és középvállalkozásnak az olyan vállalkozás minősül, amely kevesebb mint 250 főt foglalkoztat, éves árbevétele legfeljebb 50 millió EUR és/vagy éves mérlegfőösszege nem haladja meg a 43 millió EUR-t.

csak formatervezési mintával rendelkezőké 31%-kal, a szabadalommal és védjeggyel rendelkezőké 58%-kal, a szabadalommal és formatervezési mintával rendelkezőké 39%-kal volt magasabb.

Tárgyalás és következtetések

A jelen tanulmányban bemutatott elemzés megerősíti, hogy erőteljes pozitív összefüggés áll fenn a szellemi tulajdon-jogok különféle típusaira való jogosultság és a cég egy munkavállalóra jutó bevételével, valamint az általa fizetett bérek átlagával mért teljesítménye között. Ez a megállapítás összhangban van a korábbi, 2015. évi tanulmánnyal, valamint a szellemi tulajdon hozzájárulását ágazati szinten felmérő tanulmánnyal és a gyorsan növekedő cégekről szóló 2019-es tanulmánnyal, amely pozitív összefüggést talált a vállalatok szellemi tulajdon-jogokkal kapcsolatos tevékenysége és az ezt követő években elért nagyarányú növekedésük valószínűsége között (ESZH/EUIPO, 2019).

Mint minden statisztikai elemzés esetében, az eredmények értékelésekor most is körültekintően kell eljárni, mivel azokból nem következik, hogy a cégeknek a szellemi tulajdon-jogok fokozott használatára történő ösztönzése növelni fogja a teljesítményüket. A tanulmány pozitív összefüggést mutat a cégek szellemi tulajdon-jogokra való jogosultsága és az (egy munkavállalóra jutó bevétellel mért) teljesítményük között. A szellemi tulajdon-jogokra való jogosultság és a cégek teljesítménye közötti összefüggés valójában többféle mechanizmuson keresztül jelentkezhet. Mindazonáltal a rendelkezésre álló adatok tükrében ezek ennek az elemzésnek a keretében nem különíthetők el.

A szellemi tulajdon-jogokra való jogosultság és a gazdasági teljesítmény közötti összefüggés különösen erős a kkv-knál. A mintában szereplő kkv-k közül ugyanakkor kevesebb mint 9% rendelkezett a tanulmányban vizsgált három szellemi tulajdonhoz fűződő jog valamelyikével. Az alacsony arány okaival az EUIPO európai kkv-król készült felmérése foglalkozik (EUIPO, 2019). Ez a tanulmány (a korábbi, 2016-os kiadásához hasonlóan) azt jelezte, hogy a kkv-k által tapasztalt akadályok közé tartozik a szellemi tulajdon-jogokkal kapcsolatos ismeretek hiánya, az a meggyőződés, hogy a bejegyzési eljárás bonyolult és költséges, valamint az említett jogok érvényesítésének magas költsége, ami különösen nagy terhet jelent a kkv-k számára (EUIPO, 2017). Tekintettel erre és a kkv-k európai gazdaságban betöltött jelentőségére, az ESZH 2023-ra szóló stratégiai terve, az EUIPO kkv-programján keresztül 2025-ig tartó stratégiai terve, valamint az Európai Bizottság 2020 elején megfogalmazott kkv-stratégiája (EB, 2020) keretében az ESZH és az EUIPO a szellemi tulajdonnal foglalkozó hivatalként lépéseket tesz az említett aggályok kezelése érdekében, hogy az európai kkv-k teljes mértékben kihasználhassák az innovációjukból és a szellemi tulajdonukból eredő előnyöket.